

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>SZERKESZTŐSÉG, hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő: Füvészkert-utca 1079.</p>	<p>Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven. Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>KIADÓ HIVATAL, hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden küldemény intézendő: Főiskola, háznagyi hivatal.</p>
--	--	---

Tartalom. A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság megalakulása. Balogh Ferencz. — Anyakönyvi beírás-díjak. Molnár János. — Még nem elég! Nagy Sándor. — Tárca. A vallásbölesészet főbb problémái és a biblia. Erdős József. — Közügyeink. Egy kis felvilágosítás és néhány megjegyzés. Szász Béla. — A „Quaerens”-nek adott válaszok s néhány szó az egyházközségi gondnokok választásáról. Szűk Károly. — Irodalom. — Különfélék.

A Magyar Protestáns Irodalmi Társaság megalakulása.

Két előkísérlet és majdnem egy évi vergődés után végre megtörtént a szervezkedés. Mily meglepő a különbség hangulat és lelki állapotban a mult évi tavaszi első közgyűlés és a mostani idő közt, legjobban feltűnteti, ha a sajtó tükrébe tekintünk. A mult év végén izzó elemekkel volt telve részben a világi sajtó is, — most a higgadt, esendesebb, békésebb érzélem látszik uralkodni.

Mindenesetre méltánylandó és dicsérendő, hogy épen a társaság alakító és vezértagjai nem siették el a kockázattal a dolgot, inkább vártak, fejlesztették és éresztelték a közös működhetés eszméjét, s kivánták és őszintén keresték az egyesítés módozatát feltalálni. Az egymáshoz közeledés és békejobb nyújtása megtermé első gyümölcsét, s 1889. márcz. 24-én a szervező gyűlés az eddig ellenséges két fél részvételével végrehajtatott. Ugy vagyunk értesülve, hogy mind B. Vay Miklós, mind Révész Balint csendes megnyugvással és nemes örömmel tekintenek a megoldásra, reménnyel vannak eltelve a jövő iránt, hogy a testvéri viszony nem fog újra megsértetni egyik részről sem, felelevenítése által oly kérdésnek, mely most már eltemetettnek kell hogy tekintessék. Ha nehezen esik is az első kezdeményezőknek, hogy gyakorlatilag el kellett ejteni egy látszólagos liberális elvet s azt a hallgatás lepébe burkolva mellőzni; ha nehezen esik is a tisztántúli ál-

laspont következetes barátjainak, hogy az általok vitatott döntő elv nem nyílt elméleti kimondással vitetett keresztül: nem hiányzik még sem a lényeg, és ez a fő, a mindkét részen tanúsított méltatása a helyzetnek mindkét felet testvérekül tüntette fel s az egyetértés tettdús mezeje, vi-ránya megnyitattott.

A korább emberi számításon kívül eső tényezők is megjelentek segítőleg a háttérben, új villámok cikázták át a láthatárt, s érezte mindkét fél, itt az ideje, hogy előbb egyházaink érdekéről gondoskodjunk mentőleg. A két evangélikus testvéregyház kezét foghatott s a rajtok kívül álló zavaró harmadik tényező önkent visszavonult. Maradjon végkép visszavonulva az új társaságtól s akkor a vészes surlódás is távol maradand. Most már ez is feladata a kibékült két félnek, azon legyünk tovább is utógondolat nélkül, — állandó virulásnak úgy mehet elébe a Társaság.

Még most is vannak mindkét részen várakozó állást foglalók, — ezek aggályai is el fognak időmultával oszlani, ha a márczius 3-iki módozat, és ez alapon történt szervezkedés híven megőriztetik. Ez conditio sine qua nonja a további fennállásnak. Mi híven ragaszkodni fogunk ahhoz és hasonló eljárást várunk.

Az igazgató választmány tagjai közt szerettünk volna különösen hét oly egyént is láthatni és beválasztatni, kik nagy érdemet szereztek az evangéliomi elv bátor védelmezésében . . . de a mi most meg nem történt, helyrehozható később. Azonban a másik oldalon is látszanak lenni u. n. dissidensek . . . ott is van némi komor vonás, melynek egy magas állású világi tag kifejezést is adott, de azért nemesen csatlakozva maradt a társasághoz. Tegyenek úgy a mi dissidenseink is, s kölcsönös bizalom, jóakarát és a tapasztalat mesteri hatalma tartson meg azon alapon és magaslaton, a hol találkozhattunk.

Mintegy 562 tag alkotta a szervezés pillanatában a megújhodott társaságot, a tagok számának növekvése re-

mélhető. Mintegy 3022 frt évi jövedelem lett kimutatva a szervező gyűlésen, ez is növekedésnek néz elébe. Évenként 3—4 ezer forint lesz fordítható protestáns irodalmi célra, ez oly jelenség, a milyennel eddig nem találkozhattunk egyháztörténelmünkben. De itt megállapodni nem elég, a francia prot. történelmi társulat 1050 taggal haladt elő, pedig számra a protestánsok ott kevesebbek mint mi, tehát tömörülésre szükség van, ha virágzó egyházirodalmat akarunk. Ha nem lenne más vívmány, mint hazai egyháztörténelmünk művelése és kiépítése, ez pedig első sorban a társaság célja, s a történetbúvárok közös működésre csoportosítása: maga ez az első 10—20 év alatt oly világitást, terjedelmet teremend egyházunk ismeretének és ismertetésének, mely nem csak a hívők lelkületét edzendi, hanem egyházunk érdemét a hazai cultura terén az igazi mérfokon fogja felragyogtatni. A templom melletti coemeterium aluvó alakjai kikelnek mohos sírjaikból s igazoltatni fog a szózat, hogy „a hamvaknak is van missiója“. Patak, Pest, Enyed, Pápa képviselői mostani nemes maguktartásukért érdemet szereztek a Társaság sikeres megalapításában; Pozsony és Eperjes lobbanó és ifjú képviselői meg fognak győződni, hogy a mívelt kálvinizmus nem fogja a mívelt lutheránizmust félreérteni, csak mindketten a reformatió öröklő alapjain maradjunk.

Legyen a megalakult Társaság egy új Colossushoz hasonló, mely egyik lábával álljon a multra, másikkal a jövő partjára, kösse össze e kettőt a fokozatos és természetes haladás folytonosságával, kezében fenragyogtassa az istenige, az örök evangéliom olthatlan fáklyáját, azzal világítsa be a multat és a jövőt . . . s a magyar protestantismus szebb kora be fog köszönteni.

Debreczen, 1889. márcz. 27.

Balogh Ferencz.

Anyakönyvi beírás-díjak.

A lelkészi stóla ügyében közelebb készült esperesi javaslatból úgy látszik, miként az directe a beírás címén kívánja fizettetni lelkész eljárását, s az úgynevezett „stóla“ alatt magát a „beíratási“ díjat érti. Nem célom gáncsolni a nt. esperesi kar ezen megállapodását, nem célom bonczolgatni X. Y.-nak e Lap két számában ide vonatkozólag közét tett reflexióit: pusztán némi különbségtételre kívánkozom szorítkozni a fent jelölt elnevezést illetőleg, — akképen, a mint az e mi b.-diószegi ref. egyházunkban egy idő óta gyakorlatban van.

Az 1877-ik év óta mi mind „beíratási“, mind „stóla“ címén, külön-külön díjakat szedünk a kereszteleési, esketési és temetési (halálozási) egyes esetekről, és őszintén megvallom, hogy egyháztanácsunknak e tárgyban hozott határozata ellen s ennek gyakorlati alkalmazásánál, amaz idő óta zúgolódást soha, s mint előbb szokatlan dologgal szemben pedig némi viszatetszést egyetlenegy esetben tapasztaltam, — fizetés iránti határozott vonakodást egyáltalában nem. De csekély is az összeg, a mi „beíratás“ címén kívántatik. Kereszteleési és halá-

lozási eseteknél 20—20 kr, esketéseknél egy forint. Ezekhez jő aztán a kereszteleésnél: 50 kr, a temetésnél: 2—4 frt, az esketésnél (a hirdetési díjjal együtt): 2, — vagy 3 frt lelkészi „stóla“. Előadott módon szedett „beíratási“ díjak azonban nem közvetlenül a két lelkész, hanem a lelkészek és tanítók javadalmazására folynak be és fordíttatnak, közvetve — és együttesen.

Ugyanis amaz eljárás és gondolat, mely szerint mai nap-ság egyes testületek igen sok helyen magok folynak be hivatalnokaik nyug- és gyámintézetének létesítésére; azon tapasztalat, hogy az állam az egyes tanítókért bizonyos évi járulékot követel az egyes egyházaktól, vagy iskolát fentartó testületektől, az állami tanítói nyugdíjintézet tőkéje gyarapítására: azon eszmét költötte fel lelkészársam — egyházi elnök — lelkében, mikép — kivált mérsékelt fizetésünk mellett — nem volna méltánytalan egyháztanácsunktól, általunk, az egyházmegyei lelkészi nyugdíjintézet számára évente fizetni kötelezett összegnek (a két lelkész részéről 30—30 = 60 frt) jövőre az egyház által leendő fizetését kérelmezni. Ennek teljesítésére expedien-sül ajánlá elnöklelkész a már jeleztem „beíratási“ díjakat, — mit egyháztanácsunk elfogadván: a már kitett idő óta úgy két lelkésze, mint 5 tanítója teljes, évi nyugdíj-járulékát, vagy helyesebben: a nyugdíjpénztár részére fizetni évente kötelezett összeget, egyházunk, ezen „beíratási“ díjakból — némi pótlással — fizeti és teljesíti.

Nem erőltetése ez az egyházi fizetéseknél nálunk, hol rendes körülmények közt a legmagasabb egyházi adóösszeg, — egyesek részéről, — 10 frt és 11 liter búza. Míg másfelől az egyház behívatalnokaira nézve nagy jótétemény. — Vajha minden egyház hasonló eljárást követne!

B.-Diószeg.

Molnár János,
ev. reform. lelkész.

Még nem elég!

Csak azt akarom e címmel jelezni, hogy a „Debreczeni Protestáns Lap“ 7. és 8-ik számaiban megjelent ²⁰⁹/₁₈₈₈ című igen érdekes cikk tárgyához én is hozzá akarok szólni.

Sákramentom kiszolgáltatásáért lelkész külön fizetést nem fogadhat el. Ez a lelkészi szolgálat természetéből folyik. Miből következik, hogy az esperesi kar javaslatában előírt 50 kr, 1 frt és 3 frt nem a kereszteleésért fizettetnék, hanem a beíratásért. Minthogy pedig a beírás ugyanannyi fáradságába s idejébe kerül a lelkésznek, akár templomban, akár paplakon, akár magánháznál keresztele: következetesen nem lehet egy ugyanazon fáradságot s időt igénylő munkáért háromféle díjat vennie. Ez a következtetés mindenestre logikus. A logika ellen véteni pedig sohasem tanácsos. Mindig megboszulja az magát!

A kereszteleés helyének meghatározásánál nem a lelkész által tett fáradság, nem is az általa felhasznált idő lehet szerintem a mérvadó, hanem ezeknél sokkal magasabb valami, — t. i. a megkereszteleendő gyermek egészségi állapota és a levegő hőmérséke.

Ha a gyermek beteg: minden körülmények közt a szülei háznál kellene őt megkeresztelezni. Az úrvacsorát is a beteg ágya mellett szolgáltatjuk ki. Miért ne szolgáltatnók tehát ki

a keresztséget is a beteg gyermek bölcsőjénél?! Ebben volna logika!

Ha egészséges a gyermek és a levegő hőmérséke olyan, hogy az nem ártalmas a gyenge gyermekre nézve a templom tornácában (míg t. i. ott megvárják vele a közistentisztelet bevégeződését), valamint a templomban sem: a keresztelés történjék kivétel nélkül minden halandó gyermekére nézve csak a templomban. Mindnyájan királyi papság és szent nép vagyunk: hogyan lehetne tehát a keresztség sákramentómban pénzért a gazdagok gyermekeinek a szülei háznál részesülniök. Ez a jog sem aranyon, sem ezüstön meg nem vásárolható! Lám az úrvacsorában való részesülés végett gazdag és szegény egyiránt templomba megy, ha egészséges. Itt sem hiányzik a logika!

De hogy 20—26 fokos hidegben, vagy mikor dermesztő szél süvölt keresztül a templomon, hogy, — mondom, — megkívánjuk, miszerint ilyenkor is templomba hozzák a gyermeket: ez lelketlenség! És ha ilyenkor a paplakon keresztel a lelkész: azért kétszeres díjat venni ellenkezik az igazsággal. Hiszen ez jótétemény magára a lelkészre nézve is!

Nincs — tudom — feljegyezve a gyermekhalálozás statisztikájában az a szám, mely azon gyermekek összegét tartalmazná, a kik a miatt haltak meg, mert rossz időben, nagy hidegben messziről vitték őket a templomba s ott félórát ültek velök a mindég légvonatos pulpitusban s aztán — a templomban végrehajtott keresztelés után — visszavitték őket azon a, néhol teljes egy órát is igénylő úton a szülei házhoz . . . Óh ha ezt jegyezték volna valaha: ez lenne az a statisztika, mely arra intené a szeretet vallásának hirdetőit, hogy rossz időben, nagy hidegben csak a szülei háznál lehet és kell is keresztelni. És pedig itt is ingyen, mert a keresztelés így is sákramentom!

Ha pedig a jelen viszonyok és körülmények közt, — kivált nagy városokban, — ez kivihetetlen (a minthogy én is annak tartom ezt) . . . legalább ne büntessük több díj fizetéssel a szüléket csak azért, mert a rossz idő vagy nagy hideg miatt nem a templomban, hanem a paplakon hajtottuk véghez a keresztelést.

De hát nem lehetne-é olyan intézkedést tenni, hogy keresztelés csak olyan időben történjék, a mikor a gyenge gyermek nincs kitéve a meghülés, sőt megdermedés, vagy — a sokszoros bepótlás miatt — megfúladás veszélyének? Csak akarni kell . . . és lehet! Október 1-től április 1-ig csak beteg gyermekek kereszteltesenek (természetesen a szülei háznál), a többi hónapokban aztán a hét bármelyik munkanapján (ha az idő nem olyan, hogy általa veszélyezve van a gyermek egészsége) kereszteljen a lelkész és pedig csak templomban, reggeli istentisztelet alkalmával. E tekintetben még a tanyákról vagy szórványokról hozott gyermekekre nézve sem tennék kivételt. Bármikor hozzák is az ilyen gyermekeket: a templomban keresztelném meg azokat.

Az elv, az általános érvényű elv tehát, mely alól senki sem vonhatja ki magát büntetlenül, — ez: egészséges, templomban megjelenhető felnőttek csak templomban részesülhetnek úrvacsorában; egészséges gyermekek csak templomban keresztelhetők.

Nagy Sándor,
ágyai ev. ref. lelkész.

(Vége köv.)

Tárcza.

A vallásbölcsészet főbb problémái és a biblia.

(Folytatás.)

Az újkori philosophia minden eddigi kísérleténél kétségkívül szerencsésebb, mert mélyrehatóbb Schleiermacher nyomozódása, mely szerint ő a kijelentés gyökérszárait a vallási élet mély rejtekében keresi. Ámde megtalálta-e valóban? Vajjon a kegyes érzület, a benső világ rejti-e magában a kijelentés indokait? És ugyan miként lesz igazsággá Istennek kijelentése, azaz: hogyan ébred fel az ember kegyes érzületében szendergő istentudat s hogyan nyer életet az embernek Teremtőjéhez való benső viszonya és viszont? E kérdésre már nem Schleiermacher, hanem az általa inaugurált theologia igyekezik feleletet adni az által, hogy a kijelentésnek a váltsággal való szoros egybefüggését hangsúlyozza. És miután a váltság ténye a büntől el nem választható, legalább meg nem érthető, tehát ezen az alapon a kijelentést, kizárólagos isteni tevékenységnek kelle tekinteni. (Ritschl, Rechtfertg. u. Versöhn. II. Aufl. IX. Cap.). Ez a megfejtés azonban már nem a speculativ nyomozás útján, hanem a keresztyénség alapokiratából kölcsönzött érvekkel volt elérhető. Minélfogva láthatjuk, hogy a tiszta ész, míg egyfelől a kijelentésnek mint actu létezőnek lehetőségét elismerni kénytelen, másfelől ez elismerésnek meggyőző indokolására képtelen. Általában véve annak megítélése és igazolása, hogy p. o. Isten a Jézusban jelenté ki magát, teljesen kívül esik a philosophia illetékességi körén. Így hát indítatva vagyunk figyelembe venni a theologia mezején tett bűvárlatok eredményét. Természetes azonban, hogy a theologiai felfogás is különböző. A protestáns egyház confessiói például, a kijelentésnek feltétlen szükségességét a bűnsettel hozzák egyenes kapcsolatba, mely szerint ugyanis ama lapsus következtében intellectus et ratio in rebus spiritualibus prorsus sint caeca, nihilque propriis viribus intelligere possint. A formula concordiae eme szigorú körvonalozásának megfelelő a Helv. Conf. II. látszólag bár enyhébb, de lényegileg ugyanazon meghatározása, t. i.: Post lapsum — non sublatus est quidem homini intellectus, non erepta ei voluntas et prorsus in lapidem vel truncum est commutatus: caeterum illa ita sunt immutata et imminuta in homine, ut non possint amplius, quod potuerunt ante lapsum (Art. IX. H. ö. Heid. k. 5—8.). Ez utóbbi vonatkozás ugyan szoros értelemben a liberum arbitriumról szóló tétellel függ össze, de tekinthető annak igazolásául is, hogy az embernek post lapsum regeneratióra való szüksége, melynek bekövetkezése nélkül megszűnt volna erkölcsi lény lenni. Ez a mozzanat vezet a dogmatikában a kegyelem tényére, a morálban az erkölcsi követelmény kielégítésére, az akarat tisztaságának helyreállítására, szóval az istenfiúság állapotába való visszajuthatás feltételeire, melyeknek együttesen a Krisztusban való különös kijelentés által lön tökéletesen elég téve. A protestantismusnak ezen bibliai felfogása, mely szerint tehát az igaz vallás gyökérszárait kizárólag a bibliai kánon előadása szerinti kijelentésben találhatók fel, tagadásba vétetett azon irányzat által, mely a váltság szükségességét indokolatlan ideának és Isten közvetlen kijelentését czéltalannak nyilvánítja.

Ez a socinianismus, melynek tana szerint az er-

kölesi idea, mint Isten szava, az emberben önállóan, tehát magától fejlődik, miért is az erkölesi tudatra és magatartásra kell fektetni minden súlyt. Tulajdonképen ez az irányzat, első és alakjában, az Isten megismerésének közlése segítségével elérhető külsőlegesen pozitív kijelentés szükségességét vitatta s a vallást teljesen ilyen külső pozitív kijelentés körébe tartozónak lenni állítá, egyúttal tagadva, hogy az ember természet szerint bármennyű tudattal is bírhatna Istenről. A későbbi socini theológusok már módosították e sajátos rendszernek ellenmondásait, elismerve, hogy Isten magát az embereknek *ἐπιπέσει* és pedig a teremtett világban, melynek alkotmánya — *τὸ πνεῦμα καὶ ὁ λόγος* — a gondolkodó és észlelő embert a Teremtő lételemének elismerésére vezérli. (Róm. 1, 20.). Igy Crell. Míg már a modern socinianismus alapigéje ama Parker-féle jelszó: „the divine incarnation is in all mankind“. (H. ö. Fock Otto, „Der Socinianismus nach s. Stellung in d. Gesamtentwicklung des chr. Geistes. Kiel 1847.). A socinianismus elveit egyébiránt az általa czélt irányban fejlesztette az újabb rationalismus, mely a socinianismus szörnyszülöttje. Ugyanaz a romboló törekvés, mely már az angol deismusban irtó háborút indított minden vallás, kijelentés és természetfölötti ellen. „Christianity not mysterious“ a czime Toland († 1722) amaz íratának, mely az értelem határán túl terjedhető minden igazságot, titokzatos, végére mehetetlen dolgokat a gyermekmesék régiójába útal. Az emberi értelem — úgy mond a deismus — az igazi vallás lényegéhez tartozható minden igazságot önerején, önállóan meg tud fejteni; a mi a bibliai kijelentésben ezzel a felfogással ellenkezésben van, az a zsidóságból, pogányságból és különböző bölcészeti rendszerekből egybeállított egyveleg. (Lechler, Geschichte des engl. Deismus 1841.)

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Egy kis felvilágosítás és néhány megjegyzés.

Tiszt. Ketskeméthy M. Lajos úr, az andrásfalvi ref. pap, e t. Lap f. é. márcz. 16-iki számában saját egyházáról, papságáról s ezeknek a Prot. Közlönyben minap érintett ügyéről szólóban, a többek között ezt is mondja: „az erdélyi főtiszt. Igazgató Tanács azokat az adatokat és hivatalos értesítéseket“ (melyek, t. i. a mi ig. tanácsunk üléséből a Prot. Közlönyben, az andrásfalvi ügyek tárgyalásáról foglaltattak vala), „nem jó helyről szerezte be“ és továbbá, hogy „a referens úr“ (t. i. a Prot. Közlönyé) „rossz forrásból merít és nagyon felületesen informál“.

Hogy az erdélyi egyházkerület ig. tanácsa mit és mily adatok alapján határoz, azért, úgy hiszem, felel saját illetékes fórumán, de, miután a Prot. Közlöny ama referense én valék, ezért nekem kell felelnem és pedig azon a helyen, a hol forrásom rossznak, informatióim nagyon felületeseknek mondattak.

A mi forrásaimat illeti, ezek: az erdélyi ev. ref. egyházkerület püspöki és ig. tanácsi archivuma s ezeknek rendén:

a) Jegyzőkönyv, melyet a Bukovinában kezdődött Reformata Eklesia szükséges dolgainak ebben való beirattatásokra készítettett A b a t s J á n o s, az erdélyi Reformata Eklésiának Superintendense, MDCCCI-ik esztendőben juniusban“ s mely a bukovinai református magyarok dolgait, egyházi, egy-

házközségi és kormányzati ügyeit, 1777-től 1866-ig hozza le, az utóbbi időkről túlnyomó mértékben a központul szolgált Andrásfalvát tekiutve, kezdve Abacs püspök történeti visszapillantásán, folytatva az ő ajánlatára az erd. m. ref. Főconsistorium kinevezésén, melylyel Ferenczi Ferenczet, a közeli egyházmegye notáriusát bukovinai lelkipásztornak küldi ki. Ez azonban, nem tudni miért, el nem ment, hanem jött helyébe Miskolczi István, a ki 1827-ben hazájába visszatérvén, 1829-ben a „Kreisamt“ szabadságot adott új pap hozatalára, mi följelentetvén a bécsi cs. k. ref. Consistoriumnak, a m.-vásárhelyi ref. Collegiumot kérte föl, hogy küldjön alkalmas magyarul tudó papot Bukovinába, megküldvén a díjlevelet is, minek nyomán következik: „Ezen levelekre és conditiókra én Biró Mózes, ajánlottam magamat és elfogadtatván ajánlásom“, 1830. márcz. 2-ikán meg is érkezett Andrásfalvára s állásában a bécsi cs. k. ref. Consistoriumtól meg is erősítettett, ez állásában 1866-ig, utóbb, mint a lembergi Superintendentia galicziai helv. senioratus esperese működött.

b) „Reichs-Gesetz-Blatt, für das Kaiserthum Oesterreich. Jahrgang 1866. V. Stück. Ausgegeben und versendet am 5. Februar 1866“. S ebben a gr. Belcredi aláírásával ő Felsege legfelsőbb elhatározása és közzététele a „Verfassung der evangelischen Kirche Augsburgischen und Helvetischen Bekenntnisses in dem Erzherzogthume Oesterreich etc. etc., und dem Herzogthume Bukowina“.

c) A bécsi cs. kir. főconsistorium 1889. jan. 22-ikén 196. sz. a. kelt átírata, melyben értesíti ig. tanácsunkat, hogy az andrásfalvi papválasztás törvényszerűen megtörtént.

d) Főt. Révész Bálint püspök úr, 1889. jan. 31-ikén 162. sz. a. Szász Domokos püspök úrhoz intézett átírata, melyben atyafiságos szeretetere hivatkozik püspöktársának, hogy Ketskeméthy M. Lajos Andrásfalvára költözését ne gátolja, és végül

e) Ketskeméthy M. Lajos, 1889. jan. 28-ikán kelt és főt. Szász Domokos püspök úrhoz (186—1886. p. k.) intézett folyamodványa, melynek végtétele így hangzik: „Hódolatteljes tisztelettel s mély alázattal kérem azért, hogy tekintetbe véve felsorolt indokaimat, Andrásfalván a lelkészi állomásnak általam való elfoglalhatásához kegyelmes beegyezését megadni kegyesen méltóztassék“.

Im ezek voltak forrásaim s ezeknek egyik adatával sem ellenkezett referádám, sem az ig. tanács határozata, mely elősmerte az 1866. óta törvénybe ígatott állapotokat, az andrásfalvi pap-választás ügyeibe való minden ingerentiát elejtett és csakis azt a törekvést jelentette magáénak, hogy az andrásfalvi magyar reformátusokkal az erkölesi-vallási s főként a nemzeti összeköttetést fönn kívánja tartani s e czélra a magyar államkormány támogatását kikéri.

És hogy ezt a czélt, nem minden alap nélkül tűzte maga elé, bizonyítja nem csak az a tény, hogy a Bukovinszky-alapítvány 6000 frtjának kezelésére és hagyományi céljára fordítása ügyében való elintézésére nézve az osztrák császári kormány, a csángó-magyar egylet, a magyar közoktatásügyi kormány és az erd. ref. egyházkerület közötti tárgyalások még mindig folyamatban vannak; nem csak magának a bécsi cs. k. főconsistorium idézett számú átíratának ama kijelentése, hogy „der Oberkirchenrath es dankbar begrüsst, wenn die siebenbürgische reformirte Kirche der reformirten Gemeinde in Andrásfalva freundliche Theilnahme beweist“; nem csak, általában, a nemzetiségi érdekek és ezek iránt, mint erkölesi

testületnek, elútasíthatatlan kötelezettségei, hanem, és főképen, az a concret tény, a melyet tiszt. Ketskeméthy M. Lajos úrnak a Debreczeni Protestáns Lap jelzett cikkében foglalt nyilatkozatai és kijelentései tüntetnek föl.

Mert e cikkből azt kell látnunk és értenünk, hogy egy magyar reformált qualificált és fölvavatott pap, a galicziai (jobban mondva: a lemergi) superintendens vizsgáló bizottsága előtt új vizsgálatot állani kész; magyar állampolgársági joga levétközésével osztrák honossági jogot készül szerzeni; kész arra is, hogy beköszöntő beszédét a bécsi egyházi főconsistorium censurája alá terjeszse s reversalist írjon alá, hogy titkos társulatoknak nem tagja, hogy az osztrák állam érdeke ellen soha semmit el nem követ — s azután, aztán, megkapja „a megerősítési okmányt s lesz folyóvá téve, onnan, állansegély czímen adandó“ fizetése. Sőt, mi tudjuk, ezen kívül, azt is, hogy a tiszántúli egyházkerület fölvavatott papja, mint andrásfalvi ref. pap, jegyzőkönyveit, anyakönyveit, hivatalos ügyiratait, fizetési nyugtatványait és összes levelezéseit német nyelven lesz köteles folytatni, s mint ilyen lesz papja annak az egyházközségnek és diasporáinak, a melyek elei a mi kicsiny hazarészünkből szakadtak ki a mult évszáz derekán Bukovinába s azóta híven megőrizték magyar, székely jellegüket, nyelvüket, ragaszkodásukat az anyaországhoz és egyházhoz, — míg papjuk, annak ellenére, hogy az osztrák törvényes Kirchenverfassung 37. §-a külföldi papjelöltek pappá választását is megengedi, de az osztrák állampolgárság jogának megszerzését a megválasztottnak köteleességévé nem teszi, erre is vállalkozik és magát az illetékes miniszterium politikai főhatóságának rendeli alá. S mindezt, évi 250, kétszázötven osztrák értékű forintért!

Vajjon, mindezek után és mindezeket hivatalos ügyiratokból és érvényes törvény alapján tudva, rossz forrásokból merített-e az erd. ref. igazgató tanács, a midőn azt határozta, hogy az andrásfalvi magyar ref. egyházközséggel fön kívánja az erkölcs-vallási és nemzeti összeköttetést tartani, a midőn erre az egyházközség küldöttsége által is fölkérte, pláne a pap-küldés czímen s vajjon, az alólírt referens „nagyon felületesen“ informált-e?

Ezt ítéljék meg az autonomiához, egyházunk méltóságához ragaszkodó magyar reformátusok.

Szász Béla,
erdélyi ref. ig. tanácsos.

A „Quaerens“-nek adott válaszok s néhány szó az egyházközségi gondnokok választásáról.

(Vége.)

Azt állítja H. Zs. kollegám, hogy míg az egyházi törvények 20. §. b) pontja az egyházközségi közgyűlésre bízta az egyházközségi gondnokok választását: addig a 28. §. 13. pontja értelmében a számadó és építető gondnokokat a presbyterium saját kebeléből választja, vagy nevezi ki. Itt mindenk előtt szükséges tisztába jönnünk azzal, kit — vagy kiket kell értenünk az „egyházközségi gondnok“ kifejezés alatt; csupán a főgondnokot-é? vagy egyszersmind az algondnokot, — illetőleg a hol főgondnok nincs, az egyháznak egyetlen gondnokát is? Az egyházi törvények IV. fejezete szól az egyházközségi gondnokokról. Szerintem nagyon tévedne az, a ki ezen kifeje-

zés alatt csupán a főgondnokokat értené s az ott felsorolt teendőket csupán a fő- s nem egyszersmind a kezelőgondnok teendőinek is tartaná; mert péld. — hogy többet ne említsek — a főgondnok — tudomásom szerint — seholsem szed pénzt és terményt az egyháztagsoktól, hogy azt az egyház pénztárába vagy magtárába be kelljen szolgáltatnia (142. §. i.): tehát az „egyházközségi gondnok“ kifejezés alatt törvény szerint érteni kell a főgondnokot és al- vagy kezelőgondnokot, — illetőleg a hol főgondnok nincs, — az egyház egyetlen gondnokát, — ki az egyházi adó pénz- és terményrészét beszedi s általában — a hol főgondnok nincs — az egyház összes vagyoni ügyeit kezeli. Minthogy pedig a 20. §. b) pontja az egyházközségi gondnokok választását az egyházközségi közgyűlés hatáskörébe utasítja: ebből világos, hogy az al- vagy jobban mondva kezelőgondnokot is az egyházközségi közgyűlés által kell választatni s csupán az „ad hoc“ választandó építető gondnokot, vagy — ha valamely egyháznak alaptökei, külön-külön rendeltetésű kis pénztárai vannak, — ezeknek kezelőit, az alapítványi gondnokot, templompénztárnokot, takarékmagtári gondnokot, kis pénztárost stb. stb. választja a presbyterium a maga kebeléből. — Ezt bizonyítják az Utasítások 5. lapján felül olvasható — habár kissé homályos — szövegezés ezen szavai: „vagy a hol főgondnok nincs, egy, vagy több gondnok van, bárha azok számadási viszonyban vannak is az egyházzal, szintén úgy választandók, mint a presbyterek“. Szintén ezt erősíti a 28. §. 10. pontja is, midőn a gondnokokat kiveszi a presbyterium választói jogköréből; mert ugyanezen §. 13. pontja csak az általam fentebb elősorolt építető, alapítványi stb. gondnokokról szól s csak ezekért felelős a presbyterium, — miután az egyházközségi gondnokok felelőssége a 139. és 143. §§-ban biztosítva van, — s ezekért — veszély esetén csak azon esetben volna felelősségre vonható a presbyterium, ha működésüket kellőleg nem ellenőrizte, vagy számadásaikat megvizsgálni elmúlászott volna.

Téved, — nagyon téved tehát H. Zs. kollegám, midőn azt állítja, hogy X. egyházban az új presbyteriumnak a maga kebeléből kellett volna gondnokot választani, s tévednek, — és az egyházi törvényekkel és utasításokkal ellenkezésbe jönnek — szerintem — mindazok, kik az egyházközségi kezelő gondnokot a presbyterium által saját kebeléből vélik választandónak, mert így az nem volna teljes joggal egyházközségi gondnoknak nevezhető, — mivel nem az egyházközségi közgyűlés választotta; a presbyteriumnak nem lehetne tagja (Utasítás 5. lap); nem volna semmi törvényszerinti köteleessége, sem felelőssége, mert az egyházi törvények IV-ik fejezete csak az olyan gondnokok teendőiről és felelősségéről szól, — a kik az „egyházközség“ által választatnak (139. §.).

Ez a tárgy — tudomásom szerint — még csak egyszer merült fel e lap hasábjain. Higgadt tárgyilagossággal s velős rövidséggel írt erről egy tartalmas, rövidke cikket e becses lap 1887. évi 38. számában, — épen a heves-nagy-kunsági egyházmegyéből, — valószínűleg az azon évi őszi egyházmegyei gyűlésen felmerült, de döntetlenül félbeszakított vita hatása alatt — nt. Pinkóczy M. Lajos tiszta-szalóki lelkész és egyházmegyei tanácsbíró úr, — ki miután a törvény és utasítás ide vonatkozó §-ait s az ezek alapján keletkezett ellentétes nézeteket felsorolja, — azon véleményhez csatlakozik, mely szerint az al- vagy kezelőgondnokokat is az egyházközségi közgyűlés által kell választatni. Annak a szép cikkekének agyonhallgatás lett jutalma; a heves-nagy-kunsági egyházmegyében

elaludt ez a kérdés, — talán örökre! Az egyházközségi gondnokokat választatja mindenik egyház presbyteriuma úgy, a mint neki tetszik s épen azért léptem vele, — miután erre most alkalom kínálkozik, — a nagyobb nyilvánosság elé, hogy szólnak hozzá többen; tisztázzuk az ügyet, — legyünk tisztában egyházi közigazgatási teendőinkkel; én e kérdést érdekesebbnek tartom, mint az X. egyház esetét; mert én nemcsak a liturgikumokban, hanem az administrációban is kívánatosnak tartanám az egyöntetűséget. Lehet, hogy ez igénytelen sorokra is hallgatás lesz a felelet; de legalább én megnyugodtam; szívemen feküdt, lelkeimre nehezült ez a kérdés, s most megkönnyebbülve zárom soraimat.

Tisza-Kürt.

Szűk Károly,
ev. reform. lelkész.

Irodalom.

Isten országa. Templomi és Iskolai Beszédok gyermekek és ifjak istentiszteletére és vallásnevelésére. Molenkamp. C. J. és Stanley Arthur műveik után átdolgozta Benke István. II. k. Ára 1 frt 20 krajczár.

(Folytatás.)

Van a beszédok közt egy igazán gyönyörű allegorikus beszéd, mely annyira kath. színezetű, hogy bármely barát elmondhatná, de a mennyiben valótlan legendákon alapul, mi az egészét kitorolnók a kötetből. Lehet és kell költői képeket alkalmaznunk, sőt egyes hagyományokat is beszéhetünk beszédeinkbe, de egyenesen a hagyományokat választani elméledésünk alapjául, egy kissé mégis veszélyessé válhatik. Kezdi mindjárt e bevezetéssel. (V-ik beszéd) „Ma aprószentek napja van“. Majd megint egy másik kath. naptárból nézi ki, hogy e „mai nap“ Szent János emlékére van fentartva (talán János emlékére innepeltetik): tehát mi is szenteljünk figyelmünket ő reája. Majd felemlíti, hogy Sz. Jánosról monda alakjában számos oly történet maradt fenn, melyek a Bibliában nincsenek elősorolva, s azt sem tudjuk, ha vajjon igazak-e, de az a körülmény, hogy az első keresztyének a János apostoltól valókat (!?) teljesen hitték s mivel ezek az ő levelei tartalmával megegyeznek: e mondákról elmélkedik.

Már tisztelet-beesület azoknak a máskülönben szép mondáknak, azokat venni föl kiindulási pont gyanánt reform. gyermekek előtt, még sem járja meg. Hiszen az apokrif könyvekben Idvezítőnk gyermekkorából is oly felséges mondák olvashatók, hogy azokból is lehet beszédeket kikerekíteni. Teszik is a róm. kath. lelkészek. Ha ilyen hagyományszerű beszédeket csempészünk be gyermekeink szívébe, ne csodálkozzunk, ha erős hitök meginog s a babonára hajlanak.

A többi beszéd a jelzett számokon kívül nagybárra olyan, melyeket vajmi kevés változtatással felnőttek előtt is elmondhatunk. Csak egy pár példa, egy pár szájhagyomány felemlítése teszi gyermekbeszéddé. Van a Dobos Homiliáiban egy pár, melyet ép oly könnyen lehetne gyermekbeszéddé átváltoztatni, de valamint ezt nem értené meg a gyermek (elemi iskolásokat értek), úgy ezeket sem. Kivételt képez még a XVII-ik beszéd, melyet már a szülékhez s gyermekekhez különösen intéz. Vajha minden beszéde így volna szerkesztve. Lelki gyönyörrel olvastuk végeslen-végig s ha a rettenetes magyarságot kiköszörüljük, ezt mondhatnók a legsikerültebb be-

szédnek, mert úgy a felosztás, mint a felhozott példák megütik a kellő mértéket. Hanem bizony itt sem kellene ily kifejezést használni: ostoba (137. l.). Gyermekeknek ilyen szavakat nem szabad hallaniok a szószékről. A XVIII-ik beszéd már nem is gyermekbeszéd. Így mint ezt a gyermekek számára írt beszédek közé sorozta, fölvehet akárminő tárgyat.

Nem sajnálhatjuk eléggé, hogy még ama beszédekben is, melyek alapokban véve nagyon szépek, oly nehéz kifejezések, oly mély lélektani fejtegetések fordulnak elő, melyeket nem-hogy iskolás gyermek, de még egyszerű földműves sem érthet meg. Ilyen bölcsészeti meghatározás olvasható mindjárt az I-ső beszédben, hol a 4-ik lapon a jellem fogalmát akarja megösmertetni. Mélyebb ösmeret, több olvasottság kívántatik ahhoz, hogy ilyes bölcsészeti meghatározásokat az iskolás gyermek megértsen.

Ellentétes parancsokat s útbaigazítást sohase adjunk a gyermekeknek, mint pl. a X-ik beszédben olvashatjuk. A 77-ik lapon hangsúlyozva s több ízben lelkünkön köti s nagyon helyesen, hogy a Jézustól nyerhető bölcsesség az igazi bölcsesség. Minden más bölcsesség csak felfuvalkodottság, ez által vihetünk véghez jó tetteket, s íme már egy másik lélekzetre ama régi pogány példabeszédet köti szívünkön: „Ismerd meg magadat“. Ez az első és legfőbb lecke, hogy bölcsékké legyetek. Pedig dehogy: ismerni kell először az Urat, hogy ösmerhessük, hogy mi milyen gyarlók s bűnösök vagyunk. Első állítását ez a második lerontja. Az önismeret csak úgy lehet igaz, ha az Urat ösmerjük; az önismeret csak következmény.

Mindezen hiányok mellett is, melyek lehetnek némelyek előtt kicsinyesek, de előttünk nagyfontosságúak, mi minden habozás nélkül mondhatjuk ki, hogy átdolgozó úr nagyon hasznos művet adott lelkészeink s tanáraink kezébe, de másfelől kimondjuk ama meggyőződésünket, hogy ez oly anyag, melyet ily alakjában használni nemcsak nem tanácsos, sőt, a fentebb elsorolt indokok alapján, kártékony is volna. Egészen át kell e beszédeket újra idomítani. Le kell köszörülni a csorbákat, ki kell törölni abból az ahhoz tapadt másnemű elemeket, hogy az aranyat a maga tisztaságában nyerhessük meg. Különösen ajánlhatjuk ez átalakítást a mű nyelvezetére vonatkozólag, melyet egy kissé bővebben kell részleteznünk épen azért, mert a munka célja az, hogy a gyermekeket oktassa s építse.

Censor.

(Folyt. köv.)

„A kassai helv. hitv. egyház megalakulásának története“ cz. munkára hirdet előfizetési felhívást Paikoss Endre beszteri ev. ref. lelkész. A mű 7³/₄ nyomtatott íven jelenik meg. Ára 80 kr. A mű tiszta jövedelme az abaúji ev. ref. egyházmegye gyámintézetéé. Az előfizetési összeg postaútalványon szerző nevére Beszterbe, u. p. Felső-Olcsvár, küldendő.

Különfélék.

A Protestáns Irodalmi Társaság alakuló gyűlése folyó hó 24-én tartatott meg Budapesten az ev. reformátusok Lónyai-utczai főgymnasiumának nagytermében. Előző napon délután báró Prónay Dezső elnöklete alatt előértekezlet tartatott, melyen megállapított a másnapi közgyűlés főtárgya, nevezetesen a tisztikar és az igazgató választmány megválasztása s felolvasatott a jelöltek nevére vonatkozó javaslat. A népes érte-

amatát legjobban jellemezte azon körülmény, hogy a tagok esetleges nehézségeik előtertekintetben egy szó sem emelkedett s mindenki a legjobb reménnyel nézhetett a Társaság megalakulása elé. Másnap, vasárnap délelőtt 11 órakor jött össze a közgyűlés a fentebb említett helyen báró Vay Miklós úr ő Excellentiájának elnöklete alatt. A szokásos udvariassági beszédek után, az elnök báró a Társaság örökös tiszteletbeli elnökének választatván meg, kiosztattak a szavazati czédulák s beadatván a szavazati lapok, a gyűlés délután 1/2 óráig fel-függesztetett, hogy ez alatt a szavazatok összeszámítására kijelölt bizottság elvégezhesen feladatát. A tisztikar így alakult meg: Szász Károly elnök, Radvánszky Béla b. másodelnök, Zsilinszky Mihály titkár és pénztáros, Dr. Darányi Ignác ügyész. I. Választmányi tagok a fővárosban. Arany László, Bachát Dániel, Ballagi Mór, Beöthy Zsolt, 5. Doleschall Sándor, György Endre, Hegedűs Sándor, Horváth Sándor, Hunfalvy Pál, 10. Kerkápoly Károly, Kenessey Béla, Kovács Albert, Nagy Imre, Papp Károly, 15. Prónay Dezső b., Szilágyi Sándor, Szilágyi Dezső, Szóts Farkas, Tisza Lajos gr., 20. Vadnai Károly. II. Választmányi tagok a vidéken. Baksay Sándor ev. ref. I. Kun-Szt.-Miklós, Breznyik János ev. tanár Selmece, Balogh Ferencz theol. tanár Debreczen, Czékus István ev. püspök Rozsnyó, 5. Csiky Lajos theol. tanár Debreczen, Fejes István ev. ref. I. Sátoralja-Ujhely, Géresi Kálmán ev. ref. tanár Debreczen, Gyurácz Ferencz ev. lelk. Pápa, Haán Lajos ev. lelk. B.-Csaba, 10. Karsay Sándor ev. püspök Győr, Koncz József ev. ref. tan. Marosvásárh., Kovács Ödön ev. ref. tanár Nagy-Enyed, Lukács Ödön ref. esperes Nyiregyháza, Masznyik Endre theol. t. Pozsony, 15. Papp Gábor ev. ref. püspök Révkomárom, Poszvek Sándor ev. theol. t. Sopron, Radácsi György ev. ref. th. tan. Sárospatak, Révész Bálint ref. püspök Debreczen, Révész Kálmán ev. ref. th. t. Pápa, 20. Szabó Károly egyet. tan. Kolozsvár, Szabó János békésbán. esperes K.-Tarsa, Szász Domokos erd. püspök Kolozsvár, Szeremley Samu ev. ref. I. H.-M.-Vásárhely, Szilády Áron ev. ref. lelk. Halas, 25. Szilávik Mátyás ev. th. tan. Eperjes, Thaly Kálmán országgy. képv. Pozsony, Tóth Sámuel theol. tanár Debreczen, Trsztyénszky Ferencz ev. th. tan. Pozsony, Vargha Lajos ev. ref. theol. tan. Sárospatak, 30. Weber Samu ev. I. Szepes-Béla. Főlemelő mozzanata volt úgy az előértekezletnek, mint a közgyűlésnek Balogh Ferencz hittanár beszéde, melyben köszönetet mond az intézőknek a bölcseségért, melylyel a fölmerült ellentéteket elenyésztetni tudták. A választások kihirdetése után Szász Károly püspök, mint egyhangúlag megválasztott elnök emelkedett hangú programbeszédet mondott, hangoztatván abban a szabad kutatás és vizsgálódás, a Krisztus és az evangéliumok alapján álló reformátori szellem s a krisztusi szeretet nagy elveit. A lángoló buzgósággal és nagy szónoki erővel elmondott programbeszéd után Zsilinszky Mihály titkár mondott köszönetet megválasztásáért. A közgyűlés után mindjárt összeült az igazgató választmány, s felolvastatott a végrehajtó bizottság által elkészített ügyrend, a melynek értelmében a választmány 4 albizottságra osztott, u. m. 1) egyháztörténeti emlékgyűjtő, 2) bíráló, szerkesztő, 3) taggyűjtő és terjesztő, 4) pénzügyi bizottságra. Kimondatott, hogy tekintettel a Társaság szűk anyagi körülményeire, eg. jőre csak a Szemle indíttatik meg f. évi július elején, most még negyedévi folyamokban. A pénzerő várt szaporodásával mind szélesebb körben fog mozogni a Társaság. A közgyűlésen konstatáltatott,

hogy az alakulás napján volt 22 pártfogó (per 500 frt), 143 alapító (per 100 frt), 204 rendes (évi 6 frt), 170 pártoló (évi 3 frt) és 23 segélyező, összesen tehát 562 tagunk. A 22 pártfogó tag alapítványi összege 11,000 frt, a 143 alapító tag alapítványi összege 14,300 frt, összesen tehát 25,300 frt. Ebbe nincsenek beszámítva a tiszántúli egyházkerületben régebben felajánlott alapítványok, melyekről eddig az alapító kötelezvények nem állítottak ki. A kamatokból és évi tagdíjakból remélhető az idén 3022 frt. Kötelességünknek tartjuk, hogy ezentúl szorgalmasan referálunk a Társaság további ügyeiről. Mi bizalommal nézünk a jövő elé s az elért eredményt egyáltalában nem kicsinyeljük. Kinyilvánítjuk, hogy lapunk minden erkölcsi erejével támogatandja ezentúl a Társaság előhaladásának minden ügyét, viszont elvárván a szerkesztő és bíráló bizottságtól, hogy a jó Isten kedvező kegyelméből immár eltemetett unitárius kérdés föllevenítésére semmiképen sem adand alkalmat. A gyűlés egyes mozzanatairól, pl. az albizottságok miként lett megalakulásáról jövő számban referálunk. Most csak annyit, hogy szombaton este egyik nagyobb vendéglő külön termében, a gyűlés napjának estvéjén pedig Szóts Farkas theologiai tanárnál jöttek össze a gyűlés egyes tagjai. Érdekes volt ez a vacsora; ott voltak a Budapesten időző összes prot. theol. tanárok, u. m. Budapestről maga a gazda Szóts Farkas, továbbá Kovács Albert, Petri Elek, Kenessey Béla, Sárospatakról Radácsi György, N.-Enyedről Dr. Kovács Ödön, Debreczenből Tóth Sámuel, Balogh Ferencz, Csiky Lajos, Pápáról Révész Kálmán, Pozsonyból Masznyik Endre, Eperjesről Dr. Szilávik Mátyás. E theol. tanárokon kívül ott voltak még a társaságban, mint vendégek Garzó Gyula gyomai lelkész és Dr. Csiky Kálmán műegyetemi tanár. Nem is szükséges mondanunk, hogy Magyarország prot. theol. tanárai egy részének e találkozója igen fölemelő hatással volt minden jelenlevőre s nagyban hozzá járult ahhoz, hogy a kik így egymást közelebről megismerték, a jövő idők elvi vitáiban kevesebb keserűséggel folytassák irodalmi küzdelmeiket. Sok előítélet eloszlott csak ezen az egy összejövetelen is!

Konvent. Az evang. reformátusok egyetemes konventje f. hó 21-én kezdte meg Kun Bertalan és Vay Miklós báró elnöklete alatt üléseit. A fontosabb tárgyokról a következőkben értesíthetjük olvasóinkat. Elnöki indítványra úgy a királyi párnak, mint az özvegy trónörökösének részvétíratot küld. Megalakította a szakbizottságokat és a jegyzői kart. Az elnöknek a Prot. Irodalmi Társaság megalakulásáról szóló jelentését tudomásul vette. Ujra szervezte a konvent az énekügyi bizottságot, s a Szász Károly lemondása következtében megürült elnökségre Fejes Istvánt választotta meg. Felolvasták az újabb alapítványokról szóló jelentéseket, s az alapítóknak (köztök Soós Gábornak százezer frtos, Hegyi Mihálynénak tízezer frtos alapítványért) egyhangúlag köszönetet és elismerést szavaztak. Balogh Ferencz és György Endrének, mint az egyetemes presbyteri szövetség londoni gyűlésén hazai képviselőinknek jelentése egy bizottsághoz tétetett át. A 19 tagból álló konventi bíróságba egyházkerületünkben Révész Bálint püspök, Degenfeld József gr., Ritoók Zsigmond, Tóth Sámuel és Szabó János választottak meg. A házassági törvényszék felállítása tárgyában a gyűlés 5 tagú bizottságot küldött ki. A közalapi végrehajtó bizottság jelentése után a domesztikai hátrálékok ügyében fontos indítványok tétetvén, azok mindenike a végrehajtó bizottsághoz tétetett át a közelebbi konvent elé terjesztendő véleményes jelentés céljából. Ugyanezen bizottság nyert meg-

bíztatást a Jordán-féle alap kezelése tárgyában tanulmányozásra és jelentésadásra. A lelkeszi nyug- és gyámintézeti szabályzatra vonatkozó egyházkerületi vélemények felolvasása után a konvent abban állapodott meg, hogy egyelőre eláll az életbeléptetéstől, de azért e czélra évenként félreteszi a kiosztandó segélyösszeg 10%-át és így gyűjt alapot. Beható tanácskozás után a külön vélemény mellőzésével az erdélyi egyházkerületben 45 egyház által 2655 frt erejéig a közalpból évenként nyerendő segélyezésről való törlesztés mellett felveendő költségen tárgyában elfogadta a konvent a végrehajtó bizottság javaslatát, hogy az illető egyházak a kért segélyt megkapják ugyan, de nem a Szász Domokos-féle tervezet szerint amortizációra, hanem a szokásban levő rendszabályok és most fennálló módzatok szerint. A középiskolák látogatására kiküldött miniszteri biztosok, tankerületi főigazgatók jogköre tárgyában az egyházkerületek nyilatkozatainak meghallgatása után nagy többséggel fogadta el a konvent a tanügyi bizottság azon javaslatát, melynél fogva a látogatás alkalmával jegyzőkönyv felvételét nem ellenzi ugyan, de autonom jogkörének kellő biztosítása végett saját felekezeti közegei számára a miniszteri útasítással szemben külön útasítást ad ki. A tanácskozás utolsó napján György Endre nyújtott be indokolt határozati javaslatot, melynél fogva hívja fel az egyetemes konvent az egyházkerületeket, hogy a kebelükben létező közép és felsőbb összes tanintézetek vagyonáról és annak kezeléséről, elhelyezéséről, jövedelmezéséről részletes kimutatásokat készítsenek s azokat az egyetemes konvent legközelebbi ülésére terjeszszék fel. E határozati javaslatot az iskolaügyi bizottságnak adták ki, hogy a tervezetet és rovatos íveket elkészítse. Több, kevésbé fontos ügy tárgyalása után B. Vay búcsúlevelének felolvasásával f. hó 28-án déli 12 órakor s Kun Bertalan püspök záró-imádságával véget ért a konvent ez idei tanácskozása. A konventi bíróság helyben hagyta a Czelder Márton kecskeméti lelkész hivatalból való elmozdítására vonatkozó, ide megfelelőbbet egyházmegyei bírósági ítéletet Czelder ügyét Eötvös Károly ügyvéd védelmezte, a kecskeméti egyháztagokat dr. Nagy Dezső ügyvéd képviselte. A közalapi segélyezésekről jövő számban adunk kimutatást.

Békésbányai egyházmegye. Mint közelebb értesültünk, a békésbányai egyházmegye Garzó Gyula gyomai lelkészt 32 szavazattal egyházmegyei tanácsbírónak választotta meg. E legtekintélyesebb, legnagyobb egyházmegye tanácsbíráinak karában igen sok tekintélyes, ev. ref. egyházunk legjobbjai közé tartozó férfit tisztelhetünk. Örülünk, hogy Gyomának buzgó lelképásztorát is ezen tekintélyes férfiak között üdvözölhetjük. Adjon az Isten neki erőt ez új téren is a további nemes küzdelemhez! Ki saját gyülekezetének oly kitűnő adminisztrátora, annak erejét bizonyára jól fel tudja használni az egyházmegye is.

Népmozgalmi adatok a máramaros-ugocsai ev. reform. egyházmegyéből. Az egyházlátogatás ezen megyében, mint ez előtt, úgy most is a téli hónapokban ment végbe. A küldöttségek által összegyűjtött adatok itt élő híveink népesedési mozgalmát, a múlt évről következőleg tüntetik fel: született fi 509, nő 460, összesen: 969; meghalt fi 333, nő 301, összesen: 634; összeeskettett házaspár, hol mind a férj, mind a nő protestáns 146, hol csak a férj protestáns 12, hol csak a nő protestáns 26, összesen: 184; házaspárok száma, hol mind a férj, mind a nő prot. 317, hol csak a férj prot. 520, hol csak a nő

prot. 410; özvegyek fi 302, nő 873, összesen: 1175; hajadonok 1079; iskolakötelesek 6—12 évesek 940, összesen: 2028; 13—15 éves fi 402, nő 420, összesen: 822; iskolába jár 6—12 éves fi 999, nő 867, összesen: 1866; iskolába nem jár fi 89, nő 73; iskolába jár 13—15 éves fi 138, nő 120, összesen: 258; iskolába nem jár fi 264, nő 300, összesen: 564; konfirmáltatott fi 200, nő 170, összesen: 370; kisdédek fi 1709, nő 1785, összesen: 3494; rokonok, segédek fi 414, nő 350, összesen: 764. Lelkek száma fi 8983, nő 8912, összesen: 17.895. — 232 lélekkel több, mint 1887-ben.

Ima-egyesülés. Láng Adolf és Czelder Márton urak az általános ima-egyesülés érdekében küldöttek hozzánk felhívást, melyet térszűke miatt egészen nem adhatván ki, belőle a következőket közöljük: A „Vasárnap-szentelési imatársaság“, mely a múlt évben 16 különböző nyelven 312,500 felhívást intézett a föld keresztyén lakosaihoz, újabban a következő tárgyakat ajánlja imádkozás alapjául. I. Hogy az Ur napján alkalmazásba vétetni szokott kegyelmi eszközökre áldás áradjon. II. Hogy mindenki át legyen hatva azon igazságtól, hogy a vasárnap nem a mulatságok végett van alkotva. III. Hogy a vasárnap megszentelésének elmúlását elősegítő kormányok stb. gondoljanak az e miatt rájuk háruló nagy felelősségre. IV. Hogy mindenki felismerje az Isten igéjének mindenféle elterjedése s a vasárnap megszentelése között levő szoros összefüggést.

Észrevétel egy bírálatra. A „Sárospataki Lapok“ legközelebbi 11. számában valaki, Révész Imre szellemi hagyatékával, a most megjelent (temetési beszédek és imákat tartalmazó) füzettel kurz und gut elbánik 17 rövid sorban. „Bizonyos csalódással lapoztuk át e füzetet“, — mondja, „talán azért is, mert sokat vártunk tőle“. Ugyan min alapult e váradalom? Jogosan csakis R. I. temetési beszédeinek 1870-ben kiadott 1. füzetén alapulhatott volna, melyet a kritika és a közönség a legnagyobb elismeréssel fogadott. E mostan kiadott beszédek pedig bizony-bizony minden tekintetben egyértékűek az 1870-ben kiadottakkal. A csalódásnak tehát nem R. I. az oka, hanem a váradalom volt talán csak fictiv, vagy legalább jog- és alaptalan. „Régibb fajta exegesisével... egy régi szabású predikátort mutat be a füzet“. Ez is kifogás akart lenni, de aligha nem dícséretére szolgál R. I.-nek, ki, igaz, hogy már régen és nem Patakon tanulta az exegesiset, de azért még a Mitrovics úr 1878-ban megjelent Szónoklattanában predikációiból több szemelvény van felvéve példányul. „A legtöbb beszédből hiányzik jóformán az alkalmiság is, annyira, hogy a bevezetés és záradék néhány pontjának mellőzésével közönséges egyházi beszédekül használhatók“. Ugyan kérem, mutassanak akár a régi, akár az újabb szabású predikátorok vezérgés hosszabb halotti beszédei közül olyat, mely minden ízében alkalmis mely kisebb vagy nagyobb változtatással közönséges egyházi beszédül ne lenne használható! De hát a 16 oratóra és a 6 imára nem volt bíráló úrnak semmi érdemleges megjegyzése?! Így nem tudhatjuk, hogy valamennyi beszédre-é, vagy csak a 8 nagyobb vezérgésre értsük emez ítéletet: „nagyobb hatásuk csak a R. I. ajkairól lehetett és lehetne“, vagy más szavakkal: jobb lett volna e beszédek R. I.-vel együtt eltemetni, mert hiszen más ember fia nem érhet el velök „nagyobb hatást“. Szigorú ítélet, — hogy igaz-é, a közeljövő fogja megmutatni. — A Sárospataki Lapok egy olvasója.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**